

Лубенець Ірина Григорівна,

провідний науковий співробітник лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності ДНДІ МВС України, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В УКРАЇНІ

Анотація. Довідь присвячена проблемі булінгу в Україні. Автором здійснено стислий аналіз антибулінгового закону та наголошено на необхідності його подальшого доопрацювання.

Ключові слова: булінг, цькування, третирування, переслідування, знущання, протидія, учні, шкільне середовище.

Summary. The report is devoted to the problem of bullying in Ukraine. The author carried out a brief analysis of the anti-bullying law and stressed the need for its further elaboration.

Keywords: bullying, baiting, treating, persecution, counteraction, students, school environment.

Складна соціально-економічна ситуація, криза сучасної сім'ї та школи як головних соціально-виховних інституцій, непослідовність і недостатня наукова обґрунтованість здійснюваних освітніх реформ і вибору шляхів вирішення психологічних проблем у сфері виховання дітей зумовлюють загострення негативних явищ у закладах загальної середньої освіти взагалі та учнівському середовищі зокрема. Поширення серед учнів шкіл агресивної, насильницької поведінки становить досить серйозну соціальну проблему, яка загрожує життю та здоров'ю дітей.

Насильницькі дії серед учнів шкіл часто виникають унаслідок поширення такого специфічного явища, як булінг (цькування, третирування, знущання, переслідування тощо), яке супроводжується систематичними побоями, образами, поширенням негативної інформації про дитину тощо. Актуальність і соціальна значущість вивчення та профілактики булінгу в шкільному середовищі зумовлюється масштабами його поширення, негативними, а іноді тяжкими наслідками для жертв насильства, поширенням серед учнів антисоціальної установки про припустимість протиправних насильницьких дій задля задоволення власних потреб. Як свідчить статистика окремих європейських держав, кількість жертв цькування у шкільному середовищі щороку зростає.

На сьогодні Україна стоїть на шляху становлення антибулінгової політики, формування антибулінгового законодавства. І першим значним кроком є прийняття Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.18 р. [1], яким було законодавчо визначено поняття булінгу та передбачена адміністративна відповідальність за нього. І вже в лютому

2019 р. було ухвалено перше судове рішення у справі про булінг – за цькування батьків винної особи зобов'язали сплатити штраф [2].

Вважаємо за необхідне, тезисно зупинитися на деяких положеннях даного закону.

1. Необхідно зазначити, що загалом термін «булінг» включає в себе всі види цькування у будь-якому середовищі (учнівському, дитсадовому, трудовому тощо), тобто визначення має загальне значення. За даним законом значення цього терміну обмежується лише середовищем учасників навчального процесу, тобто значно звужується. На нашу думку, було б доцільно в даному законі конкретизувати цей термін та викласти в такому вигляді: «Булінг (цькування) серед учасників освітнього процесу –...».

2. Потребують додаткових коментарів поняття психологічного, фізичного, економічного, сексуального насильства на кшталт викладення цих термінів у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [3]. На наш погляд, необхідно дати визначення «засобів електронних комунікацій», так як в жодному нормативно-правовому акті не використовується таке словосполучення. Можливо, використати термін «кібербулінг» з подальшими поясненнями, для зручності ідентифікації діянь саме як цькування.

3. Потребують роз'яснень зміни до ч. 3 ст. 26 Закону України «Про освіту» [1; 4] стосовно повноважень керівника закладу освіти:

«...розглядає заяви про випадки булінгу (цькування) здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, інших осіб та видає рішення про проведення розслідування; скликає засідання комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) для прийняття рішення за результатами проведеного розслідування та вживає відповідних заходів реагування».

По-перше, не зрозуміло, що мається на увазі під терміном «розслідування», які заходи ним передбачені, строки його проведення тощо. Також виникає питання щодо діяльності «комісії з розгляду випадків булінгу (цькування)». Склад, повноваження, строки діяльності, порядок її створення та ліквідації тощо.

4. Незрозуміло чому в законі ніяким чином не врегульовані питання участі шкільних поліцейських у випадках булінгу. Лише згадується, що керівник закладу освіти *«повідомляє уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України..... про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти»* (ч. 3 ст. 26 Закону України «Про освіту») [1; 4]. Зважаючи на вищевикладене, вважаємо, що закон потребує доопрацювання.

В цілому прийняття даного закону вже є позитивним кроком у напрямку протидії та запобіганню булінгу в шкільному середовищі. Але, слід розуміти, що робота повинна продовжуватись і коригування антибулінгового законодавства необхідно здійснювати в залежності від практики його застосування.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): закон від 18.12.18 р. № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>.
2. В Україні ухвалили перше судове рішення у справі про булінг – Мін'юст // Радіо Свобода. Новини від 13.02.2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-buling-sud-dity-agresiya/29767938.html/>
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: закон від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2229-19/>
4. Про освіту: закон від 05.09.2017 2145-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>

Зубкова Любов Анатоліївна,

старший науковий співробітник секретаріату
Вченої ради Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПРОБЛЕМ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. У тезах проведено аналіз корупційної злочинності, визначено особливості її запобігання. Розглянуто корупційну злочинність як об'єкт кримінологічної характеристики та проаналізовано її кримінологічно значущі ознаки. Обґрунтовано науково-теоретичні висновки та практичні пропозиції, спрямовані на вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері запобігання корупційній злочинності.

Ключові слова: корупція, корупційне правопорушення, корупційний злочин, корупційна злочинність, кримінологічна характеристика, запобігання корупційній злочинності.

Summery. Article provides analysis of corruption-related crimes and its prevention methodology. Corruption-related crimes as objects of criminological specification are examined with due attention to its relevant characteristics. Theoretical conclusions and practical recommendations are justified in terms of relevant legal framework improvement.

Keywords: corruption, corruption-related crimes, corruption-related offence, corruption-related criminality, criminological specification, corruption prevention.

Ефективна боротьба з корупцією вимагає наукової концепції її запобігання. Однією із основних засад такої концепції має бути розуміння корупції як соціально обумовленого явища. Виходячи з цього, необхідно розробити стратегію й тактику боротьби з нею, поставити відповідні цілі, визначити засоби їх досягнення, рівень матеріального, фінансового, організаційного та правового забезпечення.